

ULUSLARARASI TRAVMA ÖLÇEĞİ (UTÖ)

GENEL

BAKIŞ

Ekteki araç, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) ve Kompleks TSSB (KTSSB)'nin ana özelliklerine odaklanan, doğrudan tanı kriterlerinin kullanıldığı, kısa ve basit ifadeli bir ölçektir. UTÖ, Dünya Sağlık Örgütü'nün belirlediği, klinik faydayı en üst düzeye çıkarmak ve belirli bir bozukluğun temel semptomlarına odaklanarak uluslararası uygulanabilirliği sağlamak amacıyla ICD-11'in organizasyon ilkeleri ile tutarlı olacak şekilde geliştirilmiştir. UTÖ kullanıma açık olup tüm ilgililer ücretsiz olarak erişebilirler. TSSB ve KTSSB'deki işlevsellikte bozulmanın tanımıyla ilişkisi ve bu öğelerin içeriğinin farklı tedavi sonuçlarının yordayıcısı olabileceğinden ölçeğin değerlendirilmesi halen devam etmektedir.

TANISAL ALGORİTMA

TSSB. TSSB tanısını koyabilmek için (1) şimdi ve burada yeniden yaşantılama, (2) kaçınma ve (3) mevcut tehdit algısı şeklinde olan her üç semptom kümesindeki iki semptomdan birinin olması ve bu semptomlarla ilişkili en az bir işlevsellikte bozulmanın göstergesinin bulunması gerekir. Bir semptomun ya da işlevsellikte bozulmanın bulunması 2 ve üzeri puan olarak tanımlanır.

KTSSB. Kompleks TSSB tanısı koyabilmek için her üç TSSB semptom kümesindeki (yeniden yaşantılama, kaçınma ve mevcut tehdit algısı) iki semptomun birinin ve her üç “Kendini Düzenleme Becerilerinde Bozukluk (KDBB)” kümesinde bulunan ((1), duygudurumu düzenleme güçlüğü (ADG), (2) olumsuz kendilik algısı ve (3) ilişkilerde bozukluk) iki semptomdan birinin olması gerekmektedir. İşlevsellikte bozulma tanımının yapılabilmesi için TSSB belirtileriyle ilgili veya “Kendini Düzenleme Becerilerinde Bozukluk” belirtileriyle ilgili en az bir gösterge bulunmalıdır. Bir semptomun ya da işlevsellikte bozulmanın bulunması 2 ve üzeri puan olarak tanımlanır. Her birey, TSSB veya KTSSB tanılarından sadece birini alabilir. Eğer bir kişi KTSSB tanı kriterlerini karşılıyorsa aynı zamanda TSSB tanısı alamaz. Puanlama talimatları bu yazının sonunda mevcuttur.

ÖLÇEĞİN ORJİNAL VERSİYONU İÇİN REFERANS ALINACAK MAKALE

- Cloitre, M., Shevlin M., Brewin, C.R., Bisson, J.I., Roberts, N.P., Maercker, A., Karatzias, T., Hyland, P. (in press). The International Trauma Questionnaire: Development of a self-report measure of ICD-11 PTSD and Complex PTSD. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. DOI: 10.1111/acps.12956

ÖLÇEĞİN TÜRKÇE VERSİYONU İÇİN REFERANS ALINACAK MAKALE

- Gündoğmuş İ., Ünsal C., Alma L., Par A. Psychometric Properties of The Turkish Version of The International Trauma Questionnaire. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*. DOI: 10.1080/10926771.2023.2177571

TEMEL ALINAN MAKALELER

- Brewin, C. R., Cloitre, M., Hyland, P., Shevlin, M., Maercker, A., Bryant, R. A., Reed, G. M. (2017). A review of current evidence regarding the ICD-11 proposals for diagnosing PTSD and complex PTSD. *Clinical Psychology Review*, 58, 1-15. doi: 10.1016/j.cpr.2017.09.001.
- Karatzias T., Shevlin M., Fyvie C., Hyland P., Efthymiadou E., Wilson D.,...Cloitre M. (2017). Evidence of distinct profiles of posttraumatic stress disorder (PTSD) and complex posttraumatic stress disorder (CPTSD) based on the new ICD-11 trauma questionnaire (ICD-TQ). *Journal of Affective Disorders*, 207, 181-187. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jad.2016.09.032>
- Hyland, P., Shevlin M., Brewin C.R., Cloitre M., Downes A.J., Jumble, S.,...Roberts, N.P. (2017). Validation of post-traumatic stress disorder (PTSD) and complex PTSD using the International Trauma Questionnaire. *Acta Psychiatrica Scandinavica*. 136, 313-322. doi: 10.1111/acps.12771.
- Shevlin, M., Hyland, P., Roberts, N. P., Bisson, J. I., Brewin C.R. & Cloitre M. (2018). A psychometric assessment of Disturbances in Self-Organization symptom indicators for ICD-11 Complex PTSD using the International Trauma Questionnaire, *European Journal of Psychotraumatology*, 9:1, DOI: 10.1080/20008198.2017.1419749

Çeviri: İbrahim Gündoğmuş, Cansu Ünsal, Leyla Alma, Asuhan Par (Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ABD, Ankara/Türkiye)
İletişim: İbrahim Gündoğmuş; dribrahim06@gmail.com

ULUSLARARASI TRAVMA ÖLÇEĞİ

Giriş: Lütfen sizi en rahatsız eden deneyiminizi belirleyin ve soruları bu deneyime göre cevaplayın

- 1) Travmatik deneyimin kısa tanımlaması _____
- 2) Olay ne zaman oldu? (Sadece bir tanesini işaretleyiniz)
 - a. 6 aydan daha kısa süre önce
 - b. 6-12 ay önce
 - c. 1-5 yıl önce
 - d. 5-10 yıl önce
 - e. 10-20 yıl önce
 - f. 20 yıldan daha uzun süre önce

Aşağıdaki listede travmatik veya stresli yaşam olaylarından sonra insanların deneyimlediği bazı sorunlar yer almaktadır. Lütfen hepsini dikkatlice okuyun ve geçtiğimiz ay içerisinde bu problemlerin sizi ne kadar rahatsız ettiğine göre cevapları işaretleyin.

Hiç Biraz Orta Fazla Çok fazla

T1. Travmatik deneyimle kısmen ya da tamamen ilişkili olan sıkıntı veren rüyalarınız oldu mu?					
T2. Travmatik anıyı şimdi ve şu anda yaşıyormuş gibi hissettirecek güçlü resimlerin veya anıların aklınıza geldiği oldu mu?					
T3. Travmatik deneyime dair içsel uyaranlardan (düşünceler, duygular veya fiziksel duyular) kaçındığınız oldu mu?					
T4. Travmatik deneyime dair dışsal uyaranlardan (insanlar, yerler, konuşmalar, objeler, aktiviteler veya durumlar) kaçındığınız oldu mu?					
T5. Tetikte veya aşırı dikkatli hissettiğiniz oldu mu?					
T6. Ürkek hissettiğiniz veya kolayca ürperdiğiniz oldu mu?					
T7. İlişkilerinizi veya sosyal hayatınızı etkiledi mi?					
T8. Çalışmalarınızı veya çalışma becerilerinizi etkiledi mi?					
T9. Ebeveynlik, okul hayatı veya diğer önem verdiğiniz aktiviteler gibi hayatınızın önemli parçalarını etkiledi mi?					

Aşağıda stresli veya travmatik olaylar yaşayan insanların bazen deneyimledikleri sorunlar listelenmiştir. Sorular tipik olarak hissettikleriniz, kendiniz hakkında düşündükleriniz ve başkalarıyla ilişkilerinizle ilgilidir. Her ifadenin sizin için doğru olduğunu düşündüğünüz seçeneğini işaretleyiniz.

Hiç Biraz Orta Fazla Çok fazla

K1. Sinirli/üzgün olduğum zaman sakinleşmem uzun zaman alıyor.					
K2. Kendimi uyuşuk ya da duygusal olarak kapalı hissediyorum.					
K3. Kendimi başarısız hissediyorum.					
K4. Kendimi değersiz hissediyorum.					
K5. İnsanlara duygusal olarak yakın olmakta zorlanıyorum.					
K6. Kendimi insanlara karşı mesafeli veya insanlardan kopuk hissediyorum.					
Geçen ay yaşamış olduğunuz duygusal problemler, kendiniz ve ilişkileriniz hakkındaki inançlarınız:					
K7. İlişkilerinize veya sosyal hayatınıza dair endişe ya da kaygı yarattı mı?					
K8. Çalışmalarınızı veya çalışma becerilerinizi etkiledi mi?					
K9. Ebeveynlik, okul hayatı veya diğer önem verdiğiniz aktiviteler gibi hayatınızın önemli parçalarını etkiledi mi?					

TSSB VEYA KTSSB İÇİN TANI KOYDURUCU PUANLAMA

TSSB

- Şimdi ve burada yeniden yaşantılama kriteri (Yy_tanı) için T1 veya T2 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa,
- Kaçınma kriteri (Ka_tanı) için T3 veya T4 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa,
- Mevcut tehdit algısı kriteri (Th_tanı) için T5 veya T6 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa
VE
- TSSB'de işlevsellikte bozulma kriteri için (TSSB_İB) T7, T8, veya T9 maddelerinin en az biri ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa

Eğer 'Yy_tanı' **VE** 'Ka_tanı' **VE** 'Th_tanı' **VE** 'TSSB_İB' kriterleri karşılanıyorsa TSSB tanısı konulur.

KTSSB

- Duygudurumu düzenleme güçlüğü kriteri (ADG_tanı) için K1 veya K2 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa,
- Olumsuz kendilik algısı kriteri (OKA_tanı) için K3 veya K4 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa,
- İlişkilerde bozukluk kriteri (İL_tanı) için K5 veya K6 ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa
VE
- KDBB'de işlevsellikte bozulma kriteri için (KBO_İB) K7, K8, veya K9 maddelerinin en az biri ≥ 2 puan olacak şekilde karşılanıyorsa

Eğer 'DD_tanı' **VE** 'OKA_tanı' **VE** 'İL_tanı' **VE** 'KBO_İB' kriterleri karşılanıyorsa KDBB tanısı konulur

TSSB tanısı için, TSSB kriterlerinin karşılanması fakat KDBB tanı kriterlerinin karşılanmaması gerekir.

KTSSB tanısı için, hem TSSB hem KDBB tanı kriterlerinin karşılanması gerekir.

TSSB tanı kriterlerinin karşılanmadığı veya sadece KDBB tanı kriterlerinin karşılandığı sonuçlar için tanı konulamaz.

2. TSSB ve KTSSB için boyutsal puanlama

Her TSSB ve KDBB semptom kümeleri için puanlar ayrı ayrı hesaplanabilir ve sonrasında toplanabilir.

TSSB

T1 ve T2 için Likert tipi puanlamanın toplamı = Şimdi ve burada yeniden yaşantılama (Yy) puanı

T3 ve T4 için Likert tipi puanlamanın toplamı = Kaçınma (Ka) puanı

T5 ve T6 için Likert tipi puanlamanın toplamı = Mevcut tehdit algısı (Th) puanı

TSSB puanı = Yy, Ka ve Th'nin toplamı

KDBB

K1 ve K2 için Likert tipi puanlamanın toplamı = Duygudurumu düzenleme güçlüğü (ADG) puanı

K3 ve K4 için Likert tipi puanlamanın toplamı = Olumsuz kendilik algısı (OKA) puanı

K5 ve K6 için Likert tipi puanlamanın toplamı = İlişkilerde bozukluk (İL) puanı

KDBB puanı = ADG, OKA ve İL'nin toplamı